

rán igen sok karsztos, sőt meleg karsztvízre utaló nyomot is találtak, de képződési idejüket csak általánosságban lehetett meghatározni. Fiatalabbak az érces triász mészkőnél és dolomitnál, és idősebbek a Pannon-tó időszakánál. Lehetséges, hogy több tengeri előntés is elérte a területet, majd azok üledékeinek nagy része erodálódott, s a helyben képződött málladékkal együtt „kortalanul” újra lerakódott. A rudabányai emberszabású ősmajom leleteiről nevezetes lelőhelyek őskarsztos sziklavölgyei a Pannon-tó kialakulása előtt képződtek. A közeli Alsótelekes gipsz-anhidrit bányájában, egy kiszélesedő völgyet kitöltő lignitsíkokat, agyag- és kavicsrétegeket tartalmazó üledékek részben itt is a karsztosodott mészkő és részben a gipszből-anhidritből felépített mederszikláira települnek. Gazdag növény- és állatvilága nagyon hasonló a Rudabányai megtaláltakéhoz.

Őskarsztok, a globális változások néma tanúi

Alfred Wegener 1926-ban megjelent *Paläogeographie* c. munkájában még csak nyilvánvaló kontinensmozgásokat mutatott be. Csaknem fél évszázadnak kellett eltelnie ahhoz, hogy lemeztectonikáról kiderüljön, hogy az miként is befolyásolja a Föld globális rendszerét. A wegeneri években a Kárpát-medence őskarsztjáról és a Pannon-tó időszakában élt szárazföldi gerinceseiről, az eközben lezajlott globális és regionális környezetváltozások a kutatók az ismeretlen sötétjében tapogatózva akarták összerakni a Rubik-kockát. A tudományos dominó sokféle variációjából összeállt a kép, miszerint a földi környezetet és az élővilág evolúcióját alapvetően az állandó lemeztectonikai változások határozzák meg. Tudjuk, hogy a Kárpát-medence kb. 17–18 millió éve, s benne a tengertől elkülönült Pannon-tó 11,5 és 5 millió év közötti időszakban létezett. Tudjuk – csak még azt nem, hogy miért –, 6-8 millió évvel ezelőtt a Földön bekövetkezett globális környezetváltozás hatására az éghajlati övek alapvetően átrendeződtek, s ugyanekkor a Pannon-tó kiterjedése is a felére csökkent. A tó vízszintje, kiterjedése és víztömege alapvetően meghatározta a karbonátos területek felszíni és felszín alatti vízrendszerét, a karsztok formakincseit és azok átfórádását. A barlangokban rejtőző csontok, a néma tanúk már elmondták titkuk lényegét, most a börtönként szolgáló barlangok szikláinak vallomásán a sor, hogy megtudjuk, mi is történt a Pannon-tó partvidékén.

KALOTÁS ZSOLT

Egy kiállítás képeinek margójára

Kerekes M. István: Festmény kontyos récékkel

Nem állt szándékomban kölcsönvenni *Muszorgszkij* örökbecsű zenedarabjának címét, de a *GDF SUEZ – Az Év Természetfotója 2013 pályázat* képeinek láttán azonnal ez a zenemű jutott az eszembe. A Magyar Természetfotósok Szövetsége (naturArt), folytatva a hagyományokat, 21. alkalommal is megrendezte Magyarország legnagyobb természetfotós seregszemléjét. Igaz, ehhez az idén is sok támogatóra volt szükség.

Úgy tűnik, hogy az Év Természetfotója pályázaton minden évben megdőlnek a csúcsok! 2013-ban a pályázók számát tekintve ismét előbbre léptünk. Ugyanis ez évben 317 szerző küldött be képeket, a pályázat története során volt a legnagyobb az érdeklődés. A pályázati kiírás korlátozza az egy szerző által beküldhető képek számát – hiszen egy pályázó maximálisan 25 fotóval indulhatott –, a 15 kategóriájába így is összesen 3822 pályamunka érkezett.

Hét tagú zsűri – amelynek tagjai *Kármán Balázs* fotóművész, *Az Év Természetfotója* cím többszöri kitüntetettje (a zsűri elnöke), *Bánkuti András* Pulitzer-díjas fotómű-

vész, a *Digitális Fotó Magazin* főszerkesztője, *Dombovári Tibor* fotóművész, *Az Év Természetfotója* cím birtokosa, *Forrásy Csaba* természetfotós, *Novák László* fotóművész, *Az Év Természetfotója* cím többszöri kitüntetettje, *Kalotás Zsolt* természetfotós, az *Év Természetfotója* cím birtokosa és *Vizúr János* fotóművész – bírálta el a beérkezett képeket. Az első fordulóban a zsűri az interneten keresztül online szavazással választotta ki azt a kb. 500 fotót, amelyeket esélyesnek tartottak arra, hogy a kiállításon a falra kerüljenek. A második fordulóban már együtt nézték végig a továbbjutott képeket, és pontozásos szavazással kategóriánként rangsorokat állítottak fel. A kiállításra és a díjakra eséllyel pályázó fotók számát hosszú vitákat követően végül mintegy a felére csökkentették. A képek bírálata eddig a szintig teljesen nyilvánosan történt. A Magyar Természetfotósok Szövetsége és a *Fotoklikk.hu* gyümölcsöző együttműködésének köszönhetően, a zsűrizés minden perce képből és hangban is nyomon követhető volt az interneten. Az első fordulóban természetesen csak a bírált képek és a zsűritagok által adott pontszámok voltak láthatók,

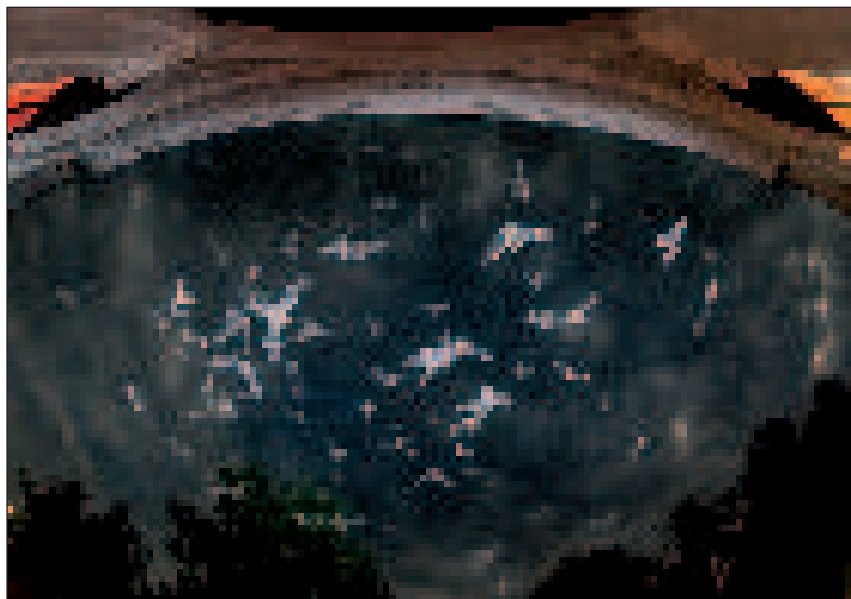

Daróczi Csaba: Elemek

de a másodikban már televíziós közvetítéshez hasonló élményben lehetett része annak, aki nem sajnálta az időt arra, hogy a mintegy 12 órás zsűrizést végigizgulja. Így akár a világ másik felén élők is láthatták, hogy Magyarország legnagyobb természetfotós pályázatánál a szervezőknek és a zsűrinek nincs takargatnivalója, és a bírálókat a demokratikus elveknek megfelelően a lehető legnagyobb nyíltsággal történik. Ehhez hasonló nyilvános zsűrizés sem hazánkban, sem nemzetközi szinten nincs. Hogy mindenki elmondhassa, mit is gondol a képekről és a bírálatról, a naturArt a Facebook-on külön felületet biztosított az egyéni véleményeknek és azok ütköztetésének. Nem csoda, hogy a pályázat még az eredményhirdetés nyilvánosságára hozatala előtt több mint 8000 lájkot kapott, ami igazolja, hogy nemcsak hazánkban, hanem külföldön is nagy érdeklődés övezi Az Év Természetfotósa versenyt. A harmadik fordulóban azonban már zárt ajtók mögött végezték a zsűritagok a kiválasztott képanyag további szűkítését és a díjak odaitélését. Erre azért volt szükség, hogy az ünnepélyes eredményhirdetés előtt ne kerüljenek nyilvánosságra az eredmények és csak a kiállítás megnyitásakor tudják meg az érintettek és az érdeklődő közönség, hogy mely képek nyerték el a zsűri tetszését, és kik azok, akik elismeréseket, díjakat kaptak.

A zsűri csak a kategóriadíjakat és a különdíjakat ítélt oda. Azt azonban, hogy ki kapja a fődíjat, vagyis Az Év Természetfotósa kitüntető címet, azt az eredményhirdetésig még a zsűri tagjai sem tudhatták. Arra ugyanis egy előre meghatározott pontozásos rendszer alapján, a díjak odaitélése és a kiállítási képek kiválasztását követően a pályázatot kiíró által elvégzett matematikai összegzés alapján derült fény.

A zsűri három alkalommal válogatott a beérkezett pályamunkák közül, és végül 58 pályázó 123 képét találta méltónak a kiállításra. A versenyen kívül beküldött, a természetfotósokat terepi munka során bemutató werkfotók közül még 9 kép is falra került. A

Erdei Norbert: A kastély urai

kiállítás iránt érdeklődők tehát összesen 132 kiállított képet csodálhattak meg a Magyar Természetudományi Múzeum körtermében a 2013. november 5-én megnyílt természetfotós seregszemlén.

Az talán senki számára nem okozott nagy meglepetést, hogy Az Év Természetfotósa fődíjat, immár negyedik alkalommal

Máté Bence nyerte el. Nehezen képzelhető el ugyanis, hogy aki valódi profiként kizárólag a természetfotózásnak szenteli az életét, aki a legkreatívabban újító fotósok közé tartozik, aki hatalmas energiát fektet az életcéljának és egyben hobbijának is számító munkájába, az a hazai pályán legyőzőre találhasson. Nem lehet kétséges, hogy jelenleg ő a legkiválóbb természetfotós hazánkban! Számomra csupán az jelentett egy kis meglepetést, hogy Bence a *Madarak és viselkedésük* kategóriában – ami számára az legszívesebben művelt terület – most nem kapott díjat, mert egyébként ebben a kategóriában első helyen álló képét a zsűri Az Év Természetfotójának választotta, így az automatikusan előre lépett a képzeletbeli dobogó legfelsőbb fokáról. Persze, rögtön hozzá kell tennem, Máté Bence sokoldalúságának bizonyítéka, hogy ma már nemcsak a madárfotózásra fekteti a fő hangsúlyt, hanem más témakörökben is képes kiváló, értékálló fotókat alkotni. Az idei pályázaton három kategóriában első helyet, és két harmadik helyet ért el, valamint 15 képe került be a kiállított természetfotók közé. A legemlékezetesebb képei számomra kétségkívül a borzas gödényekről készültek, és ezek a fotók valóban egyedülálló megközelítésből mutatják be ezeket a globálisan veszélyeztetett, ritka madarakat. Sok képet

láttunk már gödényekről, de olyat, ami ennyire testközelből, ilyen abszurd nézőpontból és ennyire humoros, már-már groteszk módon rajzolja meg ezeknek a madaraknak a portréját, még sohasem. Ezek többek egy kiváló természetfotónál! Ezek a felvételek megdöbbenetnek és csodálkozásra készítettek, mivel nem az ember, hanem a ha-

lak szemszögéből láttatják ezt a félelmetes helyzetet, a pelikánok csoportos halászatát. És teljesen világos a néző számára, hogy azokat a hatalmas, fenyegető tányérszájakat, amelyeket a halak életük utolsó pillanatában láthatnak, ebből a szemszögéből a fotón kívül más nem lenne képes így visszaadni.

A profi természetfotósok között kialakult vélemény szerint egy kép akkor jó, ha egyéni ötleten alapul, ha eddig még nem látott dolgot mutat be, ha technikailag tökéletesen kivitelezett és kompozíciója is kifogástalan, illetve ha a megragadott pillanatot megismételhetetlen. Azt hiszem, ezek a kritériumok Bence borzas gödényekről készült képeire tökéletesen illelnek. Nem véletlen, hogy a tavalyi és az idei „Wildlife Photographer of the Year” világpályázaton is nagy sikert aratott e fotókkal.

A pályázat két másik kiemelkedő kollekcióját *Kerekes M. István* és *Daróczy Csaba* nyújtotta be. Kerekesre a tökéletesre finomodott kompozíció-alkotási készség, Daróczy Csabára a folytonos újításra törekvés a jellemző. Kettejük kiegyensúlyozott, magas színvonalú fotóanyaga kétségkívül több mint figyelemre méltó. Érdekes módon mindkettőjüknek 8–8 fotója került kiállításra, Kerekes M. István képeit hat, Daróczy Csaba fotóit négy díj fémjelmezte. Számomra Kerekes *Festmény kontyos réccékkel* és a *Flamenco táncos* című képei különös vizuális élményt jelentettek. Az egyik fotót festői ecsetkezeléssel alkotott álomszerűség, a másikat a végtelenségig letisztult grafikai egyszerűség jellemzi. Daróczy képeinek értékét pedig a kísérletező kedvből eredő absztrakció adja. Kinek juthat eszébe például, hogy a körülötte röpködő szúnyog röptét le lehet képezni egy zseblámpa és egy vaku segítségével, vagy, hogy a tölgyes erdő alatt csapkodva suhanó tölgy-selyemlepké röpte is leírható egy kis rafinériával. Daróczy minden alkalommal újat hoz, mert konstruktív, gondolkodó elme, aki a fényképezésben rejlő technikai lehetőségeket mindig képes a téma legmeghökentőbb bemutatása érdekében alkalmazni. Ő az, aki mellé még a szerencse is odaáll, hiszen nehezen hihető, hogy valakinek olyan reflexe legyen, hogy a villámcsapást egy nappali fényben készült fotón megörökítse. Neki ez is sikerült! Az *Elemek* című képén megismételhetetlen pillanatot örökített meg, tökéletes kompozícióban.

Ha már az újító kedvű pályázóknál tartunk, akkor nem szabad szavak nélkül hagyni a kiállítás két denevéres témájú fotóját. *Erdei Norbert: A kastély urai* című képe lenyűgözte a zsűrit. Többen meg is jegyezték, hogy ez a kép a *Batman* című film egyes részeinek hangulatát idézi, és nem is nagyon akarták elhinni, hogy mindez nem más, mint a valóság.

A somogyfajszai kastély bejárata felett a lámpánál rovarokra vadászó denevéreknek a kapu ornamentikája adja a keretet, miközben a sötétlő, haragos felhőkkel borított égbolt előtt denevérek hada csapong. Nem titkolható, hogy ez a kép is jelölt volt Az Év Természetfotója díjra, és hogy nem kapta meg, az csak annak tudható be, hogy Máté Bence: *Tányérajkiak* című fotójára a zsűrinek több tagja szavazott, ugyanis holtversenyt nem lehetett kihirdetni. *Tuba Z. István: Denevérek* című sztroboszkópos vakutechnikával készült kompozíciója szintén elgondolkodtató kép, és a zsűri számára is időt igényelt a megfejtése. Úgy gondolom, hogy ilyen, és ehhez hasonló kreatív fotók jelenthetik

laton, mint a lírai hangulatú növényfotók. Utóbbiak közül *Laki Zoltán: Sárga lepel* című fotókölteményét kell kiemelni, de nem sokkal marad el tőle *Géczy Dorottya* multi-expozícióval készült két remeke, amelyek a japán haiku-k tömörségével, légyságával, költőiségével nyugózik le a nézőt.

Az elmúlt években több kritikát, panaszt is megfogalmaztak Az Év Természetfotósa kiállítással kapcsolatban. Ezek közül az egyik az volt, hogy évek óta nem voltak monumentális hatást keltő tájképek a falakon. Most egészen biztosan nem lesznek ilyen fanyalgó hangok, hiszen az utóbbi évek legszínvonalasabb tájképkollekcióját csodálhatjuk meg. Ez elsősor-

Máté Bence: Csoportkép

a jövőben az előrelépés egyik lehetőségét. A szerző nyilván tisztában volt azzal, hogy az a fotó hagy igazán nyomot a szemlélőben, ami nem mutat meg mindent, és a nézőre bízta, hogy gondolja tovább a történéseket. Hasonló gondolatok járnak az ember fejében, amikor a kísérletezés kategóriában szereplő, és a Természet Világa különdíját elnyerő képet próbálja megfejteni. *Szabó Irma: Balatoni naplemente* című képe egyáltalán nem a szokványos balatoni naplementéték és a megszokott aranyhidat mutatja, hanem vizuális absztrakciót alkalmaz, olyat, amelyen csak azok tudnak, akik képesek művészi lélekkel gondolkodni és alkotni.

A kiállítás fotói sokféle témában születtek, és kivétel nélkül magas színvonalúak. A makrovilág korrekt bemutatására törekvő képek – gondoljunk csak *Mészáros András: Full kontakt* képén nászt ülő legyezcskékre – éppúgy helyet kaptak a tár-

ban *Szenthe Zoltán* képeinek köszönhető, amelyek a lényegét megragadva mutatják be a Balaton-felvidék köd- és páratengerből kiemelkedő tanúhegyeit. Az északi táj hidegsége és varázsa is beköltözik a Múzeum kiállítótermébe *Varga István* képeivel, mintha csak magunk is ott lennénk. Bár *iff. Kovács Tamás: Erdei mese* című fotóját nem a tájkép kategóriában, hanem a fekete-fehér képek között nevezték a pályázatra, mégis elmondható, hogy ez az a fotográfia, amely a hagyományok ápolása jegyében született. A múlt század közepén az igazán nagy tájképfotósoktól láttunk ilyen átgondolt, technikailag korrekt és hangulatos fekete-fehér felvételeket.

Mint minden Az Év Természetfotósa kiállításnak, a 2013. évi tárlatnak is vannak a néző arcára mosolyt csaló és megdöbbentő hatású képei is. A finom humor és a meggrázó, elborzasztó élmény egyaránt megjelenik a kiállított képeken. Nem álljuk meg

vidám mosoly nélkül, ahogyan *Mráz Edina: Kérőktől kísérvé* című képén a felajzott muflonkosok vágyakozva ügetnek az ivarzó nőstény nyomában. Ugye, van ebben valami emberi? Viszont csak az embertelenség árad a kiállítás legmegdöbbentőbb fotójáról, ami *Rákossy Agnes* nevéhez fűződik, és amelynek címe egy egyszerű kérdés: *Szereted a békacombot?* Őszintén megmondom, hogy ilyen megrendítő hatású kép az elmúlt 21 év alatt még nem szerepelt a pályázatunkon. Sokak számára hihetetlen, hogy a XXI. században Európában még ilyen szörnyűséges dolgok megtörténhetnek. Hogy élő állatok tucatjait megcsönkítsák, majd ezt követően élve sorsukra hagyják őket csupán azért, hogy ebből némi hasznot húzzanak, hát ez minden képzelet felülmúl! Úgy tűnik, hogy az embertelenségnek nincsenek határai. Hasonló gondolatok járnak az ember fejében *Simán László: Néma döbbenet* című képe előtt is, pedig jól tudjuk, hogy a Feröer-szigeteken az évi rendszerességgel megszervezett delfinmészárlás is Európában, és nem valami elmaradott, primitív távoli országban zajlik.

Ejtsünk néhány szót hazai természetfotós utánpótlásról is, hiszen a Természet Világa lapjain – nem is túl régen – megpróbáltuk elemezni, áttekinteni a jövőt meghatározó generációt. Úgy gondolom, hogy itt nincsenek különösebb gondjaink. A fiatalok teljesítménye kiegyenlített magas színvonalú. Az idei évben feltűnt, és mindjárt az Év Ifjú Természetfotósa címet elnyert *Balla Tihamér* meglepően érett kollekciójával méltán érdemelte ki a legmagasabb elismerést. Képei természetstílusáról, kitartásáról, jó szeméről és kiváló reflexekről árulkodnak. Biztos vagyok benne, hogy sokat fogunk még hallani róla, akárcsak az ifjúsági kategóriában győztes *Jakab Flóráról*, és a kiállításon több szép akciófotóval szereplő *Szeres Leventéről*.

Az Év Természetfotósa 2013 pályázat képeiből rendezett kiállítás december 31-ig látható, de azok számára, akik egyéb elfoglaltságuk miatt elmulasztották megnézni a képeket, van még lehetőségük, hogy ezt pótolják. A kiállítás ugyanis 2014 januárjától vándorkiállításá alakul, és az ország több nagyvárosában is bemutatják. Akik azonban ezeket a látásokat sem tudják felkeresni, azoknak az Alexandra Kiadó gondozásában megjelent „Az Év Természetfotói 2013 – Magyarország” című album nyújt kárpótlást. A kötetben nem csak a pályázat legjobb természetfotói láthatók. A képek mellett elolvashatók a szerzők vallomásai, beszámolóit is, amelyek élményszerűen tájékoztatnak a képek születésének körülményeiről, és a fotózásnál alkalmazott technikákról.

A GDF SUEZ – Az Év Természetfotósa 2013 fotópályázat végeredménye

I. Kezünkben a Föld

1. Máté Bence: Vállfa
2. Rákossy Ágnes: Szereted a békacombot?
3. Násfayné Kőházi Mária: Kóstoló

II. A madarak viselkedése

1. Szabó Gábor László: Tejszín-lét
2. Kerekes M. István: Festmény kontyos récékkel
3. Kerekes M. István: A futár

III. Az emlősök viselkedése

1. Erdei Norbert: A kastély urai
2. Tuba Z. István: Denevérek
3. Varga István: Őszi hangolás

IV. Az állatok viselkedése

1. Daróczy Csaba: Szúnyogsztráda
2. Dr. Lehoczky István: Hullámtükör
3. Máté Bence: Taxi Driver

V. Az állatok és környezetük

1. Kerekes M. István: Legyek birodalma
2. Horváth Tibor: A puszta kincse
3. Kerekes M. István: Szitakötő-pihenő

VI. Az állatok szemtől szemben

1. Máté Bence: Csoportkép
2. Hajdu Lajos: Hajnali ékszer
3. Tökölyi Csaba: Csikó

VII. Növények és gombák

1. Laki Zoltán: Sárga lepel
2. Géczy Dorottya: Az öreg fűz
3. Konkoly Attila: Harkály tintagomba

VIII. Kompozíció, forma és kísérletezés

1. Kis Csaba: Keringő
2. Kerekes M. István: Flamenco táncos
3. Vadász Anna: A patak arca

IX. Tájak

1. Szenthe Zoltán: Istenek hajléka
2. Násfay Béla: „Ott tenyészik a bús árvalányhaj...”
3. Daróczy Csaba: (szél)Csendes éj

X. Élet a vízfelszín alatt

1. Máté Bence: Halperspektíva
2. Tökölyi Csaba: Az Ulysses pásztora
3. Násfay Béla: Otthon

XI. Napnyugtától napkeltéig

1. Nagy Csaba: Dámok teliholdnál
2. Simon Zoltán: Gemenci hiénák
3. Daróczy Csaba: Az éjszakán át

XII. Fekete-fehér természetfotók

1. Ifj. Kovács Tamás: Erdei mese
2. Nagy Zoltán Gergely: Sugárzó hajnal
3. Apró Norbert: Fényterápia

XIII. A természet féktelen energiái, zabolátlan erők

1. Gergely József: Tűzmadarak
2. Daróczy Csaba: Elemek
3. Máté Bence: Bozöttűz

XIV. Ifjúsági kategória

1. Jakab Flóra: Csőr(te)
2. Balla Tihamér: Tavaszi szél...
3. Balla Tihamér: Vágta

Különdíjak:

Humoros felvétel különdíj
Mráz Edina: Kérőktől kísérvé

Piros-Fehér-Zöld különdíj

Jakab Tibor: Virágminta

Hazai tájkép különdíj

Szenthe Zoltán, Istenek hajléka

Legszébb őszi tájkép –

a Photoworkshop.hu különdíja

Géczy Dorottya: Az öreg fűz

A Nimród vadászújság különdíja

Varga István: Őszi hangolás

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület különdíja

Sándor-Tóth Zsuzsanna: Csikos boglárka

A TermészetBúvár magazin különdíja

Daróczy Csaba: Jégmadár szeretnék lenni

A Természet Világa tudományos ismeretterjesztő folyóirat különdíja

Szabó Irma: Balatoni naplemente

A Sakertour Team különdíja

Balla Tihamér: Tavaszi szél...

Az Uniqball Kft. különdíja

Balla Tihamér: Tavaszi szél...

A Magyar Fotóművészek Szövetsége különdíja

Kerekes M. István: Flamenco táncos

A PapuaParadise EcoResort különdíja a legjobb búvárfotósoknak

Tökölyi Csaba

A naturArt Dr. Tildy Zoltán-küldíja

A zsüri alkalmas kollekciónak híján a díjat nem adta ki.

A Hide Photography különdíja

Az Év Ifjú Természetfotósa 2013-ban a benyújtott portfólió alapján

Balla Tihamér

Az Év Természetfotósa 2013-ban

Máté Bence

Az Év Ifjú Természetfotósa 2013-ban a benyújtott portfólió alapján

Balla Tihamér

Az Év Természetfotója 2013-ban

Máté Bence: Tányérajkiák